

Эрдём Мехмет Акиф
ИНСПЕКТОРДУН САПАТТАРЫ
Эрдём Мехмет Акиф
КАЧЕСТВО ИНСПЕКТОРОВ
Erdem Mekhmet Akif
QUALITY INSPECTORS

УДК:340.88/377

Инспекторлор текшериле тургандардын ишеничине ээ болушу керек. Андай болбосо, мугалимдердин ишеничине ээ болбогондуктан, иштеринде, изилдөө жана жолугушууларда объективдүү жыйыктыктарга ээ болуу мүмкүн эмес. Инспекторлор мугалимдер алардан эмнени күткөндөрүн билиши керек.

Инспектор өзгөргөн жана өнүккөн бир чөйрөдө иштейт. Ошондуктан жаны нерселерди ар дайым билиши керек, өзгөрүү жана өнүгүүлөрдөн лидери, кенешчиси, инспектор жана баалоочусу болуш керек. [1]

Башталгыч билим берүү инспекторлору бир мекемеде кенеш берүү иштерин аткара баштоодон мурун, мугалимдер кайсы маселе боюнча кенеш алууга муктаж экендиги белгиленип, кенеш берүүчүлүк жана текшерүү топторуна жиберилиши керек, кенеш берүүчүлүк иштери белгиленген маселелерге басым жасашы керек.

Инспектор эффективдүү болуунун жолдорун билиши жана ага карата иш жүргүзүшү керек. Өзүнүн күтүлгөндөрдү билген инспектор көрсөтүшү керек болгон жүрүм-турумун кылдаттык менен тандайт жана ал жүрүм-турумдар эффективдүү болуш керек.

Улуттук билим берүүнү текшере турган инспектор ден соолугу чын, сыпаа, тажрыйбалуу болушу керек. Түркиянын инспектору болуш керек. Текшерүүнүн чыгармачыл жагы инспектор класста пайда болгон маанилүү деталдарды баалоодо маалымат алуу жана сезимталдыгы менен байкоого алгандарын мугалимге айтуудагы жөндөмү аркылуу түзүлөт. Текшерүү жүрүм-туруму жана түзүлмшү жагынан караганда, булагын конституциядан алат. Мекеменин максаттарын көздөп, мындан да жакшы абалга келүүсү үчүн кызмат кылат. Башкаруунун алдынкы бир системасы-коомдук башкаруу ичинде бир мамлекеттик милдет жана башкаруу жөндөмү жагынан карасак, бир адистик тармак. [2].

Инспектор ээ болушу керек болгон адамдык сапаттар

Инспекторлордун терс жактары текшерилгендер тарабынан жактырылбагандыктан, инспекторлор өздөрүн ар тараптан өнүктүрүшү керек. Текшерүүнүн эффективдүү болушу жана инспекторго болгон ишеничтин артышы үчүн кээ бир сапаттарга ээ болуш керек.

Инспекторлордо болушу керек болгон адамдык сапаттар коом менен байланыштуу.

1. Өзүнө ишенген, компетенттүү жана жөндөмдүү,
2. Ишеничке жана сыйга ээ болууга жөндөмдүү,
3. Жагымдуу, сезимтал жана чечкиндүү,
4. Жакшы адаттарга ээ болгон,
5. Ишинде чечкиндүү, олуттуу, сабырдуу,
6. Чөйрө менен ти табыша алган, бир нерсеге көндүрүү жөндөмүнө ээ болгон,
7. Сыр сактай билген, позитивдүү, пландуу иштеген,
8. Изилдеген, көп иштеген, кылдаттуу,
9. Калыс, тартипти сактаган, өз жанын берген, жаркылдаган,
10. Адам укуктарын жана ишеничтерин сыйлаган,
11. Сыйчыл жана кылдат,
12. Жанычыл, убакытты туура колдонгон,
13. Кенеш берген, жардам берген, жоопкерчиликтүү,
14. Берешен, сыпаа, мамиле түзө билген,
15. Мүнөзү жакшы, бат тил табышкан,
16. Баалоодо ката кетирбеген,
17. Ишин сүйгөн, аракетчил,
18. Иликтеген, изилдеген, тапкан,
19. Мекемеде, ишинде жана чөйрөсүндө барын билип, булак катары саналган адам,
20. Кылдат, кийимине маани берген,
21. Жүрүм-турумун абалга жараша өзгөртө билген,
22. Орду орду менен сүйлөгөн, уга билген,
23. Иши менен мүнөзүн айкалыштыра билген,
24. Өзүн өлчөп баалай билген жана ар дайым өнүктүргөн,
25. Ден соолугу жана физикалык түзүлүшү текшерүүгө ылайык болгон. [3].
26. эффективдүү болуунун жолдорун билиши жана ага карата иш жүргүзүшү керек. Өзүнүн күтүлгөндөрдү билген инспектор көрсөтүшү керек болгон жүрүм-турумун кылдаттык менен тандайт жана ал жүрүм-турумдар эффективдүү болуш керек.

Инспекторлор ээ болушу керек болгон адистик сапаттар

Инспектор текшерип жаткан мекемеде адис катары рол ойной тургандыктан, мекеменин иш тармагына ылайык кесип же тармакта билим алган жана тарбияланган болушу керек. Инспекторлордо болушу керек болгон сапаттар төмөндөгүдөй тизмеленет.

1. Мазмундуу жалпы бир билимге жана маданиятка ээ болгон,
2. Текшерүүнүн максат жана саясатын түшүнгөн,
3. Текшерүүнүн системадагы ордун жана маанисин түшүнгөн,
4. Мекеменин иш-чара тармагына байланыштуу маалыматка ээ болгон,
5. Инспектор ээ болушу керек болгон адистик билими бар,
6. Кесипке байланыштуу закондор тууралуу маалыматка ээ болгон,
7. Текшерүү каражат жана методдорун колдонгон, өнүктүргөн,
8. Адамдардын мамилесин түзүүнү жана өнүгүшүн камсыздаган,
9. Жаны нерселерди бат кабыл алган, изилдеген, тапкан.
10. Анализ жасоо жана синтездөөнү эн мыкты билген,
11. Чечимдерди туура, так жана объективдүү түрдө кабыл алган,
12. Маалымат бергич жана адамдарга жол көрсөткүч,
13. Каталарды жана алдын ала чараларды тапкан, кенеш берген,
14. Адамдардын маанайын көтөргөн жана шыктандырган,
15. Кызматкерлерди баалоодо нейтралдуу болот жана катасыз баалаган,
16. Өзүнүн иштерин жана жүрүм-турумдарын өлчөп баалаган,
17. Күнөө катары саналган кыймылдарды көрө билген, тапкан,
18. Текшерүү менен системанын өнүгүшүнө салым кошкон,
19. Текшерүү жана иликтөө отчетторун катасыз даярдаган. [3]

Текшерүү-билим берүү системасынын эн маанилүү мурун болгондорду билдирүү жана ондоо механизмдеринин бири. Билим берүү иш-чараларынын өнүктүрүлүшү белгилүү бир денгээлде инспекторлордун мугалимдерге өнүктүрүүгө багытталган кенештерин берүүлөрө менен ишке ашат.

Текшерүүнүн максаты-билимге он же терс жактан таасир берген факторлору эске алуу менен окуучулардын билим денгээлин жогорулатуу жана сапатын жакшыртуу.

Инспектор кандай лидердик сапаттарга ээ болушу керек

Инспекторлор дайындалышы, уюмдагы ээлеген орду, укуктары жана милдеттери боюнча бир статус лидери, ал эми милдетин аткарууда иштеген чөйрөсүн, иштешкен адамдарын жана жасаган ишин эске алганда бир топтун лидери деп айтсак болот. Инспекторлор төмөнкү лидердик сапаттарга ээ болушу керек.

1. Аткара турган иши үчүн талап кылынган техникалык жетиштүүлүк, техникалык билимге, жөндөм жана жүрүм-турумга ээ,
2. Башка адамдар менен иштеше тургандыгына байланыштуу мамиле куруу жөндөмүнө, социалдык маселелерге тиешелүү маалыматка жана аларга тиешелүү жеке көз-карашка ээ,
3. Мамиле курууну билген, ишенимдүү, ак ниеттүү, намыска бек жана абийирдүү адам,
4. Активдүү, оңой тил табыша алган, ишендире билген, көндүрө билген, шыктандыра билген, туура жолду көрсөткөн адам.
5. Кызматкерлерге жардам берген, эмгекчил, дем берген жана дос катары мамиле жасаган.
6. Кызматкерлердин идеалдарын жана пикирин, ишенимдерин, укугун жана баа берген тыянактарын сыйлаган, урматтаган.
7. Кимдер менен иштеше тургандыгы, мамиле кура тургандыгы жана кызматташтык түзө тургандыгы жөнүндө маалыматка ээ.
8. Мекеменин саясаты жана пайдалары жөнүндө башкаларга түшүндүрүп бере алган.
9. Кызматкерлердин укугун жана милдеттерин жакшы билген жана аларды тиешелүү түрдө бөлүштүргөндү билген,
10. Кызматкерлердин каталарын чыгарууда кызганычка жана ичи тардыкка сак болгон.
11. Кызматкерлердин дагы жакшы жашоосу үчүн жана өздөрүн өнүктүрүүсү үчүн керектелген мүмкүнчүлүктөрдүн бардыгын түзүп берген.
12. Максатка жетүү үчүн план жана программаларды мыкты түзгөндү билген.
13. Милдеттерди аткаруу жана максатка жетүү үчүн уюштуруучулук жөндөмгө ээ болгон.
14. Лидердик динамизм боюнча жетиштүү билимге жана тажрыйбага ээ болгон.
15. Альтернативалардын арасынан тандай алуу, тез жана туура чечим кабыл алуу жөндөмү өнүккөн.
16. Чечимине так, негизги далилдерге ээ, бирок өжөр эмес адам.
17. Кабыл алынган чечимдерди шартка жараша жүзөгө ашыруу жөндөмүнө ээ.
18. Иштерди аткаруу, иштөө ыкмаларын өнүктүрүү жана жетишкен натыйжага татыктуу баа берүү жөндөмүнө ээ.
19. Кызматкерлерге дем берген, маанайын көтөргөн, аброй жана статус маселесине кылдаттык менен мамиле кылган.

20. Системанын саясатына жана уюштурулушуна байланыштуу иштерге салым кошкон адам.

Текшерүү системасын иштеткен адам инспектор болуп саналат. Инспектордун системанын ичиндеги милдети, билим берүү системасынын максаттарын ишке ашырууда натыйжалуу кылуунун жолдорун билүү, билим берүү мекемелеринин канчалык даражада өз максатына жете ала тургандыгын аныктай алуу. Айрыкча, керектүү сунуштардын киргизилиши жана иштердин аткарылышы, процессте таасирдүү роль ойногон жетекчи, окутуучу, окуучу, ыкма, техника, программа, жабдыктар ж.б. максатка багытталган иш-аракеттерди профессионалдык жардам берүү аркылуу кантип көбөйтүүгө мүмкүн экендигин аныктоо. Муну менен бирге максатка ылайык келбеген жеке сунуш-пикирлерди четке кагуу. Мына ушундай жол менен билим берүүнүн сапатын жогорулатууга салым кошо албаган инспекторлор да жоюлат. [3].

Текшерүү - бул буйрук берүү, көйрөндөнүү же коркутуу гана эмес. Белгилүү бир иштин сиз

каалагандай багытта жүрүшүнө жардам берет. Демек текшерүү, дем берип, жасалган каталардын кайрадан кайталанбай тургандай болушу үчүн ката кетиргендерди жетиштүү маалымат менен камсыз кылууга багытталышы керек.

Адабияттар:

1. Bilir, M. "Çagdas Denetçi Rollerі", İlköğretim Müfettisleri Semineri Ders Notları, Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi. (1998)
2. Özdemir, T. *Çağdaş ve demokratik eğitimde teftiş*. Doktora Tezi. Abant İzzet
3. Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu (2001). s.15
4. Sarı, Derya. Bilim ve Akıl Aydınlığında Bilim ve Akıl Aydınlığında eğitim, YIL: 6, HAZİRAN - TEMMUZ 2005, SAYI: 64 - 65,
5. Taymaz, H. **Eğitim Sisteminde Teftiş Kavramlar İlkeler Yöntemler**, sayfa: 2 Ankara: 4. Baskı, Saypa Yayın Dağıtım. (1997). s.48, s.49

Рецензент: к.пед.н. Панков В.В.